

מחשבות
לקריאה
אפשרית של
התערוכה
"חמישה צלמים"

צבי טרלובסקי

חמישה צלמים
Five Photographers

אלטר ליברמן / גיורא רז / לאוניד גרוסמן / מרינה גל / צבי טרלובסקי
Alter Liberman / Giora Raz / Leonid Grosman / Marina Gal / Tzvi Tarlovsky

Curatorial guidance: Karine Shabtai / ליווי אוצרותי: קארין שבתאי
Guidance: Gaston Zvi Ickowicz / הנחייה: גסטון צבי איצקוביץ

6.4.2017 > 29.4.2017

פתיחה: ביום ה' 6 באפריל 2017, בשעה 19:30
Opening: Thursday, 6 April 2017, 7:30 pm.

מרינה גל, ללא כותרת (היכל התרבות), 2015, Marina Gal, Untitled (Palace of Culture), 2015

בית האמנים ע"ש יוסף זריצקי, תל אביב, רח' אלחרזי 9, 64244. טל' 5246685-03
ימים ב'-ה' 10:00-13:00; יום ו' 17:00-19:00; שבת 11:00-14:00
The Artists' House, Tel Aviv, 9 Alcharizi St., 64244. Tel. 972-3-5246685

www.artisthouse.co.il

בין ה- 6.4.2017 ל- 29.4.2017 מוצגת ב"בית האמנים ע"ש יוסף זריצקי"- תל אביב, התערוכה "חמישה צלמים": אלטר ליברמן/גיורא רז/לאוניד גרוסמן/מרינה גל/צבי טרלובסקי. ליווי אוצרותי: קארין שבתאי. הנחייה: גסטון צבי איצקוביץ.

בעקבות השתתפותי בתערוכה, העליתי על הכתב מחשבות לקריאה אפשרית של המוצג בה ואני מפרסם אותן כאן. אני מקדיש טקסט צנוע זה לשני אנשים יקרים: קארין שבתאי וגסטון צבי איצקוביץ, כהוקרה להשקעתם הרבה לקיום התערוכה.

מצורף גם הטקסט שעל הקיר בחלל התערוכה, אשר חובר ע"י קארין שבתאי ומהווה מפתח הכרחי להבנת המוצג בה.

צבי טרלובסקי

בין זיכרון לצילום

מחשבות

לקריאה אפשרית
של התערוכה
"חמישה צלמים"

צבי טרלובסקי

המדיום הצילומי מוגדר כהזדמנות ליצירת דימויים שמאפשרים לראות מעבר למה שכנראה הם מציעים, תמונות המאפשרות לצופה קריאות מרובות.

בצילום, לדברי אאוניסה מירנדה טאפה¹, פעולת הזיכרון מתקיימת לא רק בטקסים סביב ההתבוננות בתצלומים האישיים שלנו אלא גם בעת פעולת הצילום.

התהליך שמאפשר את התפיסה (perception) או אי-התפיסה בסיטואציה מסוימת קשור ל"ציפייה" מראש שיש לקולט. הזיכרון ממלא תפקיד חשוב ברגע התפיסה. המידע מהתפיסות הקודמות, שנצבר בזיכרון, פועל כמדריך המכוון למה שניתן ללכוד בתהליכים הבאים. הזיכרונות המאוחדים זורמים בעת יצירת הצילום, זאת אומרת, הזיכרון קובע מה אני רואה מן האובייקט המצולם ומה אני מכיר בו. דרך הזיכרון מתפתחת היצירתיות הצילומית.

מעשה הזיכרון מתערב, בראש ובראשונה, ברגע שאנו עומדים מאחורי המצלמה, מכיוון שענינו מחפשות אלמנטים מזוהים, מאתרות עצמים, מרחקים, פרופורציות, עומק, פוקוס. התפיסה החזותית והשימור זהים, מתקיימים בו זמנית, כשילוב של רגישות ואינטלקט. לא ניתן להפריד את התפיסה מהזיכרון וכאשר מתבוננים דרך המצלמה משהו מאוד דומה קורה, שכן לא מתבוננים רק כדי לראות אלא כדי לייצג.

ממשיכה מירנדה טאפה וטוענת שהדימוי הצילומי מעורר זיכרון ובו זמנית הוא עד נאמן, לכאורה, לאירועים שקורים בכל הרמות והמצבים. אבל מעבר להעלאת הזיכרון שתגיע כאשר התמונה מודפסת וכאשר חולקים אותה, או לא, עם אחרים – חשוב להדגיש את הזיכרון המוקדם יותר, זה שעולה אצל הצלם רגע לפני הלחיצה על כפתור הצמצם של המצלמה. הזיכרון משחק שוב בתפקיד ראשי ומכניס לעינית המצלמה אלמנטים שמאפשרים לזהות ביתר קלות את הדימוי, הקומפוזיציה שלו ועוד. הזיכרון מקיף את התהליך.

כיצד האדם זוכר? תפיסה אחת מיוצגת ע"י ברגסון² הטוען כי זיכרוננו של האדם הוא דבר סובייקטיבי ולא קיים גורם חיצוני אחד שמשפיע על הדרך בה האדם מארגן את זיכרונותיו. הזיכרון האישי של האדם מאורגן בהתאם לרצונותיו ולהחלטותיו. הגישה השנייה, אותה מייצג מוריס האלבווקס³, גורסת כי החברה היא יותר מסה"כ הזיכרונות הפרטיים של חבריה. לטענתו, האופן שבו האדם זוכר מעוצב על פי החברה בה הוא חי. הזיכרון האישי הוא בעצם זיכרון חברתי. האדם בתור יצור חברתי לומד ע"י החברה כיצד לזכור אירוע מסוים. גם הזיכרון האישי ביותר של האדם אינו מנותק לחלוטין מההקשר החברתי בו הוא חי.

אולפורט⁴ הכיר בכך שמסמכים אישיים עשויים לספק ראייה של האדם, שלא תושג בדרך אחרת של איסוף נתונים. בהתייחס לגיל הצלמים המציגים בתערוכה, נזכיר את חזן⁵ שטען כי חקירת אוטוביוגרפיות כחומר חברתי מציגה היסטוריית חיים מעשית המעלה שאלות לגבי הפונקציה החברתית של קטגורית הזיקנה.

לדברי האלבווקס, העבר הנשאר בתודעתנו אינו העבר כפשוטו, אלא הדימויים שלו. דימויים אלה הם לעתים בעלי מבנה מורכב וסלקטיבי. הדימויים הצילומיים מגדירים, לפי רות רוזנגרטן⁶, בדרכים מסוימות, נקודה צירית בין הציבורי לפרטי.

בתערוכה מוצג בפנינו פרויקט חזותי המעלה זיכרונות ומנסה להעניק טביעת אצבע לדימויים. הצופה צריך ללוות טביעת אצבע זו כסימן המקושר לטקסט שאינו מתאר את האובייקט המצולם עצמו, אלא את ההיסטוריה של הצלם.

¹ Eunice Miranda Tapia (2008), Memoria Cero: una mirada fotográfica. Universidad Nacional Autonoma de Mexico

² פילוסוף צרפתי Henri-Louis Bergson, 18/10/1859-4/1/1941

³ פילוסוף וסוציולוג צרפתי Maurice Halbwachs 11/3/1877-16/3/1945

⁴ Allport, G.W. (1942), The use of personal documents in psychological science. Social Sciences Research Council

⁵ חזן, ח. (1984), הזקנה כתופעה חברתית. תל אביב: משרד הביטחון – ההוצאה לאור (ספריית "אוניברסיטה משודרת")

⁶ Ruth Rosengarten (2012), Entre Memória e Documento. Museu Coleção Berardo

חמישה צלמים

טקסט קיר

קארין שבתאי

בתערוכה מוצגות עבודות מאת חמישה צלמים. זה מספר שנים שהצלמים נפגשים כקבוצה בהנחיית הצלם גסטון צבי איצקוביץ. העבודות המוצגות כאן נוצרו במהלך השנתיים האחרונות, בהן המשתתפים עסקו במושג היסטוריה. העבודות הן אישיות, אוטוביוגרפיות, אך נוגעות גם בסוגיות היסטוריות-קולקטיביות.

ליאוניד גרוסמן (נ.1946) מציג סדרת עבודות המורכבת מ-12 צמדים של צילומים. כל צמד מציג דימוי שנלקח מתוך Google street view וצילום שגרוסמן צילם של אותו המקום. 12 הצמדים הינם דימויים של 12 הבתים שבהם התגורר, מריגה שבלטביה ועד ביתו הנוכחי שבראשון לציון. פעולת הצילום המתחקה אחר דימויי Google מנכסת את המבט האובייקטיבי המרוחק והאנליטי למקומות שהיו ביתו. בשונה מסדרה זו עבודת הווידאו *Jurmala pine forest* והצילום הבודד *דיוקן אמי* מציעים מבט אל חלקי זיכרון בעלי מטען רגשי.

בפריקט של צבי טרלובסקי (נ.1946), פירוק של חלום, מוצגים צילומים מתוך גוף עבודות הנוצר בשנים האחרונות סביב מקום מגוריו, קיבוץ בחן שבעמק חפר. טרלובסקי משוטט בקיבוץ שמונה לו מפרק ביולי 2012, ואוסף דימויים של מקום שנדמה כי עצר מלכת. תצלומי המפעל הנטוש, מסמכי תקנון הקיבוץ המוגדלים ודיוקן בודד של אחד ממייסדי הקיבוץ, יוצרים תחושה של זמן ביניים, של מקום

שפעילותו, או היעדרה, אינם ברורים. לצד אלו מוצגת עבודת וידאו המתעדת ראיונות שקיים צבי עם המייסדים.

עבודתו של גיורא רז (נ.1936), מונטאז', מאגדת בתוך מצע צילומי יחיד דימויים שצולמו בשנים האחרונות. הדימויים הפזורים על גבי נייר הצילום צולמו בתקופות שונות מתוך אמביציות שונות. לכאורה לא קיים קשר בין הדימויים, אך חיבורם רוקם נרטיב סמוי שמתבונן אל העבר ואל מקומות פיזיים ומנטליים שחלפו.

מרינה גל (נ.1946) ממפה את הביוגרפיה הפרטית-משפחתית באמצעות מספר מישורים: דרך אלבום התמונות, אובייקטים וחפצים וכן באמצעות המרחב הפיזי-גאוגרפי. היא חוזרת אל אותם המרחבים שנותרו מהתקופה שלפני עלייתה לארץ ב-1980. העבודות המוצגות הן פרגמנטים מתוך גופי עבודה רחבים: צילום ערימת העיתונים הוא זיכרון לאביה שבעידן השלטון הסובייטי נהג לאסוף מאות עיתונים בשל הגישה המוגבלת למידע של התקשורת המגויסת באותה התקופה; תצלומים מבית הקברות היהודי בריגה בירת לטביה, אותו פוקדת גל מדי שנה; אלבום צילומים שהותירה אמה המהווה מסמך חזותי המלמד אודות חיי החברה והתרבות באותה התקופה.

סדרת הצילומים ועבודת הווידאו של אלטר ליברמן (נ.1951), מתנות לשוש, עוסקות בפרידה, זיכרון ושכחה. מאז פטירתה של אשתו לפני 19 שנה, אלטר מקיים טקס של הבאת אבן ממקומות אליהם הוא נוסע. הטקס, לדידו, מחליף את הזיכרון של אשתו. עבודת הווידאו מתעדת את כיסוי דיוקנה של זוגתו באותן אבנים, פעולה שמנכיחה את היטשטשות הזמן והזיכרון.